

*Кирбят'єв О. О.,
кандидат юридичних наук, докторант
Національної академії внутрішніх справ*

ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Анотація. У статті автором визначено об'єкт злочинів, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів, – гарантований і нормативно визначений порядок функціонування органів державної влади, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції. Доведено, що як додатковий обов'язковий об'єкт цих злочинів виступають суспільні відносини у сфері забезпечення особистої й тілесної недоторканності працівника правоохоронного органу та (або) його близьких родичів і (або) відносини у сфері забезпечення недоторканності власності зазначених осіб.

Ключові слова: право, обов'язки, відповідальність, злочин, покарання, повага, працівники правоохоронних органів, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Конституція України в ст. 17 проголосила, що захист суверенітету й територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Забезпечення державної безпеки й захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація й порядок діяльності яких визначаються законом.

Таке положення Основного Закону свідчить про те, що забезпечення належного функціонування суспільства є першочерговим завданням самих її членів, які мають не тільки права, а й певні обов'язки. Єдина згадка про правоохоронні органи в Конституції України свідчить про їхню роль у забезпеченні державної безпеки. Разом із тим неможливо громадянам України надреалізувати свої права, забуваючи про обов'язки, це призвело до кризи поваги до влади, а в разі працівників правоохоронних органів – неможливості належного виконання ними своїх професійних обов'язків.

Метою статті є визначення об'єкта злочинів, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів, як основи для подальшого дослідження теоретичних і прикладних засад такої проблеми.

Методологічним підґрунтям для досягнення проголошеної мети є наукові праці українських учених: П.П. Андрушка, М.І. Бажанова, О.М. Бандурки, Ю.В. Бауліна, В.С. Батигареєвої, І.Г. Богатирьова, В.М. Бурдіна, С.Б. Гавриша, В.О. Глушкова, В.К. Грищука, Н.О. Гуторової, Л.М. Демидової, С.Ф. Денисова, Т.А. Денисової, О.М. Джужі, О.О. Дудорова, О.О. Житного, В.П. Ємельянова, В.М. Карчевського, О.В. Козаченка, М.Й. Коржанського, В.В. Кузнецова, В.М. Куца, О.М. Литвака, О.М. Литвинова, С.Я. Лихової, В.К. Матвійчука, П.С. Магишевського, М.І. Мельника, В.А. Мисливого, А.А. Музики, В.О. Навроцького, Ю.В. Нікітіна, А.М. Орлеана, В.І. Осадного, Є.О. Письменського, А.В. Савченка, В.В. Сташица, Є.Л. Стрельцова, В.М. Трубникова, В.О. Тулякова, В.І. Тю-

тюгіна, Є.В. Фесенка, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка, П.В. Хряпінського, Г.В. Чеботарьової, В.В. Шаблістого, В.І. Шакуна, С.С. Яценка й багатьох інших. Разом із тим із кінця 2013 року країна живе в інших соціально-економічних і політичних умовах: сьогодні існує глобальна криза довіри до представників влади. На передовому краї цієї недовіри стоять правоохоронні органи, представники яких найчастіше стають потерпілими від різних злочинів під час виконання або у зв'язку з виконанням службових обов'язків, тобто їхня професійна діяльність дуже часто є об'єктом злочину, а самі правоохоронці – потерпілими від злочинів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розгляд теоретичних питань про об'єкт злочину має вагоме значення для перспектив подальшого дослідження проблем, пов'язаних зі встановленням складу злочину як підстави кримінальної відповідальності особи та приведення науки кримінального права у відповідність до сучасних методів урегулювання суспільних відносин. Об'єкт злочину є одним із найголовніших елементів та обов'язковим елементом складу злочину, а тому його правильне визначення має вирішальне значення для практичного застосування норм кримінального права [1, с. 74–75].

Одразу зазначимо, що ми не будемо вступати в дискусію з приводу того, що визнавати об'єктом злочину, тому що є прихильниками найпоширенішої наукової концепції, яка як об'єкт злочину передбачає охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, яким злочином заподіюється шкода або створюється можливість її заподіяння. Аксиоматичним є той факт, що об'єктом злочину є те, на що посягає злочинець, заподіюючи йому певної шкоди або створює загрозу її заподіяння.

Ми повністю підтримуємо точку зору В.Я. Тація, який вважає, що законодавець у ст. 1 Кримінального кодексу (далі – КК) України вказує на такі найвищі цінності, як права і свободи людини та громадянина, що аж ніяк не свідчить про те, що вони охороняються кримінальним правом поза межами суспільних відносин, адже відомо, що цінність життя і здоров'я людини, власності тощо забезпечується лише їх існуванням у суспільстві; поза межами нього будь-яке регулювання й охорона взагалі втрачають свій сенс. А тому юридична конструкція ст. 1 КК України є лише своєрідним законодавчим прийомом, який дає змогу підкреслити важливість охорони суспільних відносин, що забезпечують указані соціальні цінності. До того ж соціальні цінності є узагальненим поняттям, що охоплює різноманітні предмети суспільних відносин (блага, інтереси, суб'єктивні права тощо), які їх забезпечують. Це є доказом того, що теорія соціальних цінностей звужує поняття об'єкта злочину до такого елемента суспільних відносин, як їх предмет. Не можна не вказати й на те, що за такого підходу не зовсім ураховуються історичні традиції, специфіка кримінально-правової галузі та її окремих інститутів [2, с. 129].

Також домінуючою в науці кримінального права є позиція, згідно з якою родовим об'єктом злочинів, відповідальність за вчинення яких передбачена розділом XV Особливої частини КК України, є суспільні відносини, що забезпечують авторитет і нормальну діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування й об'єднань громадян, а також захист професійної діяльності журналістів. Безпосереднім об'єктом, наприклад, ст. 345 КК України є суспільні відносини, що забезпечують авторитет і нормальну діяльність усієї системи правоохоронних органів. Як обґрунтування вказаного положення зазначають те, що під час учинення посягання на окремого працівника правоохоронного органу або його близького родича винна особа зазіхає не на окрему людину (працівника), а на чинну систему органів, що покликані забезпечувати правопорядок у державі [3, с. 5].

У цьому контексті важливим є твердження В.І. Осадчого з приводу того, що, вчиняючи злочин, передбачений розділом XV Особливої частини КК України, суб'єкт насамперед намагається вплинути на виконання службових чи громадських обов'язків певними особами або порушити інший установлений у державі порядок функціонування державних органів чи громадських організацій. Так завжди порушуються чи ставляться під загрозу порушення відносини управління – нормативно-визначений порядок функціонування органів влади, підприємств, установ, організацій, громадської діяльності громадян як видів управлінської діяльності [4, с. 286].

Також нами раніше визначено поняття й ознаки кримінально-правової охорони професійної діяльності працівників правоохоронних органів як основи для подальшого дослідження теоретичних і прикладних засад такої проблеми – система норм кримінального закону, спрямованих на гарантування нормативно визначеного порядку функціонування органів державної влади, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції, як передумови захисту прав, свобод та інтересів людини та громадянина [5, с. 115].

На цій підставі стверджуємо, що **об'єктом злочинів, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів**, є гарантований і нормативно визначений порядок функціонування органів державної влади, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Як додатковий обов'язковий об'єкт цих злочинів розглядають суспільні відносини у сфері забезпечення особистої недоторканності та здоров'я працівника правоохоронного органу й (або) його близьких родичів і (або) відносини у сфері забезпечення недоторканності власності зазначених осіб [6, с. 325].

Мабуть, слушним є поділ усіх злочинів розділу XV Особливої частини за видовими об'єктами. Видовими об'єктами злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування й об'єднань громадян є відносини у сфері забезпечення порядку:

- 1) застосування державної символіки,
- 2) діяльності представників влади, працівників правоохоронних органів, членів громадських формувань,
- 3) наділення владними повноваженнями,
- 4) реалізації прав і виконання обов'язків,
- 5) використання з офіційних документів, печаток, штампів [7, с. 276–277].

Пропонуємо поглянути на суспільні відносини у сфері забезпечення особистої недоторканності та здоров'я працівника

правоохоронного органу й (або) його близьких родичів як додатковий обов'язковий об'єкт злочинів, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів, з такої позиції.

В.Ю. Коломієць на підставі вивчення доктринальних джерел, результатів вивчення матеріалів правозастосовної практики та інтерв'ювання працівників правоохоронних органів і суду по-новому визначив безпосередній об'єкт злочинів, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень. Він довів, що основним об'єктом злочинів, передбачених ст. ст. 121–125, 128 КК України, у широкому розумінні (або так званім видовим об'єктом) є суспільні відносини, що забезпечують охорону здоров'я особи, а у вузькому (чистий безпосередній основний об'єкт) – суспільні відносини, що забезпечують охорону тілесної недоторканності людини [8, с. 170].

На цій підставі стверджуємо, що додатковим обов'язковим об'єктом злочинів, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів, варто вважати *суспільні відносини у сфері забезпечення особистої й тілесної недоторканності працівника правоохоронного органу та (або) його близьких родичів*.

Висновки. Отже, нами визначено об'єкт злочинів, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів, – гарантований і нормативно визначений порядок функціонування органів державної влади, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Як додатковий обов'язковий об'єкт цих злочинів виступають суспільні відносини у сфері забезпечення особистої й тілесної недоторканності працівника правоохоронного органу та (або) його близьких родичів і (або) відносини у сфері забезпечення недоторканності власності зазначених осіб.

Перспективним напрямом подальших досліджень є здійснення кримінально-правового аналізу ст. ст. 342, 343, 345, 347–349 КК України з позицій сучасних реалій професійної діяльності працівників правоохоронних органів.

Література:

1. Бандурка І.О. Об'єкт злочину як кримінально-правова категорія. *Право.иа*. 2015. № 2. С. 70–75.
2. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. 256 с.
3. Гладкова Є.О. Кримінально-правовий захист працівників правоохоронних органів: науково-методичні рекомендації. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. 48 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 1064 с.: іл.
5. Кир'ят'єв О.О. Поняття та ознаки кримінально-правової охорони професійної діяльності працівників правоохоронних органів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Вип. 6. С. 114–117.
6. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.
7. Чуб І.М. Систематизація злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. *Проблеми законності*. 2012. Вип. 118. С. 270–277.

8. Коломієць В.Ю. Об'єкт злочинів, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень (ст. ст. 121–125, 128 КК України). *Юридичний бюлетень*. 2017. № 5. С. 167–171.
9. Шаблістий В.В. Законна професійна діяльність як «новий об'єкт кримінально-правової охорони». *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 2 (13). С. 78–85.

Кирбятєв О. А. Объект преступлений, посягающих на профессиональную деятельность сотрудников правоохранительных органов

Аннотация. В статье автором определены объект преступлений, посягающих на профессиональную деятельность работников правоохранительных органов, – гарантированный и нормативно определенный порядок функционирования органов государственной власти, осуществляющих правоприменительные или правоохранительные функции. Доказано, что в качестве дополнительного обязательного объекта этих преступлений выступают общественные отношения в сфере обеспечения личной и телесной неприкосновенности работника правоохранительного органа и (или) его близких родственников

и (или) отношения в сфере обеспечения неприкосновенности собственности указанных лиц.

Ключевые слова: право, обязанности, ответственность, преступление, наказание, уважение, работники правоохранительных органов, профессиональная деятельность.

Kyrbiatiev O. Object of criminals containing professional activities of law enforcement organizers

Summary. In the article, the author identifies the object of crimes that encroach on the professional activities of law enforcement officers - a guaranteed and normatively defined procedure for the functioning of state bodies carrying out law-enforcement or law-enforcement functions. It has been proved that social relations in the sphere of ensuring personal and physical integrity of a law enforcement officer and (or) his close relatives and (or) relations in the area of ensuring the inviolability of property of these persons are an additional mandatory object of these crimes.

Key words: law, duties, responsibility, crime, punishment, respect, law enforcement officer, professional activities.